OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Hallinto- ja ohjausosasto
Niina Puolusmäki, budjettineuvos 3.10 .2025

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaosto

Lisäselvitys

Viite: Oikeusministeriön lausunto valtioneuvoston selonteosta sisäisestä turvallisuudesta (VNS 6/2025 vp.). Teema: Selonteon linjaukset ja niiden vaatima rahoitus, toteutuminen vuoden 2026 talousarvioehdotuksen mukaisella rahoituksella

Sakon muuntorangaistusten määrien kehitys

Sakon muuntorangaistusta suorittavien vankien päivittäinen keskimäärä oli pitkään 50–60 vangin välillä. Koronapandemian vuoksi asetetut vankilaan ottamisen rajoitukset vaikuttivat sakon muuntorangaistusta suorittavien vankien määrään vuosina 2020–2022 siten, että erityisesti vuonna 2020 sakon muuntorangaistusta suorittavien vankien päivittäinen keskimäärä oli vain 20, ja täytäntöönpanon taas jatkuttua keskimäärä oli enimmillään 106 vuonna 2022.

Vuonna 2023 sakon muuntorangaistusta suorittavien vankien päivittäinen keskimäärä oli 99 ja vuonna 2024 75. Vankilukuilmoituksen 16.9.2025 mukaan vankiloissa oli kyseisenä päivänä 104 sakon muuntorangaistuksen suorittajaa.

Sakon muuntorangaistusta suorittavien vankien määrä on siten noussut aiemmista vuosista. Keskeinen syy tähän vaikuttaisi olevan vuoden 2021 alussa voimaan tullut lainmuutos, jonka nojalla toistuvasti samankaltaisiin sakkorikoksiin syyllistyvien rikosasioita ei voida käsitellä summaarisessa sakkomenettelyssä, jos tällaisia rikoksia on enemmän kuin kuusi vuoden aikana. Asiasta säädetään sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 1 §:n 5 momentissa. Lain esitöissä (HE 178/2018 vp) arvioitiin, että lainmuutokset nostavat keskimääräistä päivittäistä vankilukua ainakin 30 vangilla.

Sakon muuntorangaistusta suorittavat ovat vankiloissa haastava ryhmä. Heidän terveydentilansa on usein vankilaan tullessa huono ja heillä on vakavia päihdeongelmia. Muuntorangaistukset ovat kestoltaan lyhyitä, joten niiden aikana ei ehditä juurikaan edistää vangin selviämistä yhteiskunnassa. Viime vuosina Rikosseuraamuslaitos on pyrkinyt sijoittamaan muuntorangaistusta suorittavia vankeja ulkopuolisiin päihdelaitoksiin, joissa päihdekuntoutus jatkuu vapautumisen jälkeenkin.

Oikeusministeriö on tilannut Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutilta tutkimuksen, jossa selvitetään sakon muuntorangaistusjärjestelmään tehtyjen lainmuutosten vaikutuksia tarkemmin. Tutkimus valmistuu vuoden 2025 lopussa.

Vankeusrangaistusten pituuksien kehitys ja vaikutus vankiloiden yliasutukseen

Vuonna 2024 keskimääräinen käyttöaste suljetuissa vankiloissa oli 108 prosenttia ja avovankiloissa 97 prosenttia. Rikosseuraamuslaitoksen mukaan vuonna 2025 vankiloiden vankipaikkamäärä on 3029 ja päivittäiseksi vankimääräksi arvioidaan 3550 vankia. Laskelma osoittaa, että vuonna 2025 vankimääräennusteen mukaan vankiloissa olisi 521 vankipaikan vajaus, mikäli kapasiteetti arvioidaan 100 prosentin käyttöasteen mukaan.

Kasvuun ovat vaikuttaneet mm. seksuaalirikoslainsäädäntöön viime hallituskaudella tehdyt uudistukset (voimaantulo 1.1.2023) ja tutkintavankeuslainsäädännön vuoden 2018 uudistus (vuosien 2018 ja 2024 vankimäärän ero on noin 450 vankia), saapuvien tutkintavankien määrän kasvu (vuonna 2024 saapui lähes 500 tutkintavankia enemmän kuin vuonna 2018) ja vankeuden keston pidentyminen. Vuonna 2023 vankeustuomiot olivat kaksi kuukautta pidempiä kuin vuonna 2019. Keskimäärin vankeus kesti 13,1 kuukautta vuonna 2023 (11,1 kk vuonna 2019). Tuomion pidentyminen kahdella kuukaudella vaikutti vuoden 2023 vankimäärään noin 440 vankilavuotta (vuoden 2024 lukua ei ole vielä saatavilla).

Lisätiedot:
Budjettineuvos Niina Puolusmäki p. 02951 50103, (etunimi.sukunimi@gov.fi)